

COVID-19

Impact van COVID-19 op studenten

ADVIES

Advies van de **Vlaamse Vereniging van Studenten** over de **impact van COVID-19 op studenten**, op vraag van het **Bestuur**.

Online uitgebracht en goedgekeurd door het **Bureau** op **23 april 2020** met **eenparigheid van stemmen**. Geldig tot en met **31 juli 2023**.

Vorbereiding: **Dylan Couck, Frédéric Piccavet**

Dossierbeheerder(s): **Frédéric Piccavet**

Contactpersonen: **Dylan Couck, Frédéric Piccavet**

Code Standpunt: **2020/B**

Impact van COVID-19 op studenten

KORTE INHOUD

COVID-19 plaatst de maatschappij voor ongeziene uitdagingen. In het hoger onderwijs heeft de impact van het virus verstrekkende gevolgen die alle studenten nu ondervinden. De betrokkenheid van alle actoren zal essentieel zijn om deze moeilijke periode door te komen, en niet in het minst die van de studenten.

De Vlaamse Vereniging van Studenten verzamelde de voorbije dagen input van studentenraden, studentenvertegenwoordigers en studenten. Op basis van die input identificeert onze organisatie vijf domeinen die bij voorrang aandacht verdienen van de hogeronderwijsinstellingen, de Vlaamse Regering en haar administratie. Het betreft hier de uitwerking van de noodregelgeving, de praktische problemen bij de organisatie van het afstandsonderwijs, sociale maatregelen, communicatie en de betrokkenheid van studenten.

Dit advies licht elk van de vijf genoemde domeinen en geeft enkele concrete voorbeelden van de problemen en uitdagingen die studenten ondervinden. Het is duidelijk dat er nood is aan een daadkrachtig beleid en voldoende ondersteunende maatregelen voor studenten om de aangehaalde problemen en uitdagingen op te lossen. De Vlaamse Vereniging van Studenten vraagt aan zowel de overheid, hogescholen en universiteiten om werk te maken van een daadkrachtig beleid, dat tot stand komt met inspraak van de studenten en hun vertegenwoordigers. De Vlaamse Vereniging van Studenten adviseert daarom het volgende:

Op vlak van het nooddecreet en de instellingseigen regelgeving:

- Zorg ervoor dat een mogelijks nooddecreet de juiste balans weet te vinden tussen het installeren van de nodige flexibiliteit en het garanderen van de essentiële rechten van de student;
- Maak een afwijking van de einddatum van het huidig academiejaar en daarbij ook de startdatum van het komend academiejaar mogelijk;
- Perk het recht op een tweede examenkans niet in;
- Perk het recht op inzage van examens niet in;
- Stel deadlines voor beroepsprocedures uit tot wanneer studenten het recht hebben gehad hun examens in te kunnen kijken;

- Gebruik het reeds lang werkende, professionele en democratisch systeem van studentenparticipatie (dat werkt op basis van studentenraden) om te komen tot afwijkingen van ECTS-fiches en andere instellingseigen regelgeving;
- Zorg ervoor dat afwijkingen van ECTS-fiches gebeurt door middel van inspraak van studenten, zeker op collectief niveau;
- Maak de regelgeving zo consistent mogelijk zodat studenten op een gelijkwaardige manier behandeld worden;
- Zorg dat de student maximale rechtszekerheid heeft.

Op vlak van de huidige praktische organisatie van het hoger onderwijs:

- Zie als instellingsbestuur sterker toe op het naleven van de concrete richtlijnen voor de organisatie van het afstandsonderwijs;
- Stel in iedere instelling een of meerdere toegankelijke aanspreekpunten aan die de klachten van studenten kunnen opvolgen en zo op een gepaste en professionele manier kunnen behandelen;
- Communiceer duidelijk over het bestaan van aanspreekpunten en maak duidelijk dat studenten bij hen terecht kunnen met klachten, vragen en problemen over de organisatie en de kwaliteit het onderwijs;
- Hou rekening met en besteed actief aandacht aan studenten in moeilijke situaties, studenten uit kansengroepen, werkstudenten en anderen die niet gemakkelijk kunnen deelnemen aan het afstandsonderwijs;
- Zorg ervoor dat het afstandsonderwijs niet vervalt in een vorm van zelfstudie en vermijd een verhoging van de werklast;
- Voorzie oplossingen voor studenten die thuis geen toegang hebben tot internet/apparatuur (en dus ook niet tot digitale bronnen of databanken) zonder dat de student zelf hiervoor kosten moet maken.

Op vlak van sociale voorzieningen en jobstudenten:

- Voorzie als overheid de mogelijkheid om een bijkomende opdracht te voorzien voor de dienst studentenvoorzieningen van de hoger onderwijsinstellingen waarbij de bijkomende opdracht erin bestaat om de kosten op te vangen die door (de studentenvoorzieningen van de) instelling en student geleden zijn omwille van de Corona-crisis;
- Geef als instelling het goede voorbeeld door bij studenten aan schuldaflossing te doen of door aan kwijtschelding van schulden te doen;
- Maak als instelling de nodige extra financiële middelen vrij om studenten die in een moeilijke financiële situatie zitten, te ondersteunen;
- Voorzie de mogelijkheid voor studenten die een lening (op korte of lange termijn) hadden lopen, uitstel van betaling te geven of maandelijks minder af te lossen dan initieel voorzien;

-
- Vraag als instelling geen huur meer voor kamers waar het gebruik van de kamer door de instelling verboden werd;
  - Richt als overheid een noodfonds op voor studenten die als jobstudent aan de slag waren en door de corona-crisis een inkomensverlies lijdten;
  - Ga als overheid na op welke manier oplossingen kunnen geboden worden voor studenten die geconfronteerd worden met een huur voor een kot (op de privémarkt) die zij niet kunnen gebruiken.

Op vlak van communicatie naar studenten:

- Uniformiseer de meest essentiële informatie die voor alle instellingen of voor alle studenten geldt - bijvoorbeeld het feit dat examens zullen doorgaan in juni wanneer mogelijk - op Vlaams niveau en stem daar met de overheid en VVS rond af. VVS is klaar om snel te kunnen reageren wanneer dat nodig is;
- Laat informatie die geen impact zal hebben op studenten buiten de instelling, uitvoeren door de instelling zelf;
- Stem voor instellingsgebonden communicatie af met studentenraden (cf. infra);
- Zorg ervoor dat opleidingen de instellingsbrede informatie naar concrete informatie voor de opleidingen zelf vertalen;
- Communiceer liever dat later informatie nog volgt dan gewoon niets te communiceren indien bepaalde informatie nog niet beschikbaar of nog onvolledig is.

Op vlak van het betrekken van studenten(vertegenwoordigers) in beslissingen:

- Betrek onmiddellijk terug studentenvertegenwoordigers bij alle beslissingen die een impact hebben op alle studenten, zoals dat in het verleden altijd al het geval was en decretaal ook werd vastgelegd;
- Houd rekening met het feit dat de participatie van studentenvertegenwoordigers meer inhoudt dan enkel maar het informeren van de beslissingen die genomen zullen worden;
- Beslis de bijzondere regels, die uit een eventueel nooddecreet zullen voortvloeien, op voorhand en samen met de vertegenwoordigers van de studenten;
- Betrek de studentenvertegenwoordigers zo maximaal mogelijk op ieder niveau, van het Vlaams niveau (waar de betrokkenheid bij het totstandkoming van het idee voor een nooddecreet onbestaande was) tot het opleidingsniveau (waar momenteel heel wat klachten zijn over het feit dat de communicatie volledig gestopt is).

Inhoudsopgave

1. Inleiding	6
2. Noodregelgeving: een nooddecreet en instellingseigen regelgeving	7
2.1 Afwijkingen van ECTS-fiches en andere instellingseigen regelgeving	7
2.2 Het einde van dit en de start van volgend academiejaar	9
2.3 De rechtsbescherming van de student	9
3. Praktische problemen bij de organisatie van het hoger onderwijs	10
4. Jobstudenten en sociale voorzieningen	13
5. Communicatie naar studenten	15
6. Betrekken van studenten(vertegenwoordigers) in beslissingen	16
7. Besluit	18

1. Inleiding

COVID-19 plaatst de maatschappij voor ongeziene uitdagingen. De capaciteit van ons gezondheidszorgsysteem wordt getest, de tijdelijke werkloosheid neemt ongekende proporties aan en het gewone dagelijkse leven valt door de quarantaine-maatregelen volledig stil. Ook **in het hoger onderwijs heeft de impact van het virus verstrekkende gevolgen die alle studenten nu ondervinden**. Dit plaatst de Vlaamse universiteiten en hogescholen voor vele vragen die niet alleen de inventiviteit van de instelling zullen testen maar ook hun beleidsvoerend vermogen op de proef zal stellen.

De betrokkenheid van alle actoren zal essentieel zijn om deze moeilijke periode door te komen, en niet in het minst die van de studenten. Overleg en afstemming over maatregelen en communicatie kunnen op het eerste zicht dan wel vertragende factoren lijken maar deze zullen het beleid van de instellingen op dit moment wel versterken. Deze crisis is dan ook een test voor het democratisch gehalte van de hogescholen en universiteiten en de mate waarin zij een efficiënte beslissingsmethoden kunnen combineren met de participatie van stakeholders.

De afgelopen dagen en weken hebben personeelsleden en studenten grote inspanningen geleverd om de overstap te maken van het gekende onderwijs naar afstandsonderwijs. De lesgevers en de ondersteunende diensten die alles gedaan hebben om die verandering zo vlot mogelijk te laten verlopen verdienen hiervoor het nodige applaus en dank. Algemene tevredenheid over de maatregelen die de instellingen al dan niet nemen is er echter niet: op verschillende plaatsen duiken er ernstige problemen op voor studenten, zowel op korte als lange termijn. Om dit academiejaar tot een goed einde te brengen voor alle studenten zal dan ook nog een bijkomende inspanning nodig zijn van iedereen die betrokken is bij de organisatie van het hoger onderwijs.

De Vlaamse Vereniging van Studenten (VVS) verzamelde de voorbije dagen input van instellingseigen studentenraden, studentenvertegenwoordigers en studenten. Op basis van die input, identificeert onze organisatie vijf domeinen die bij voorrang aandacht verdienen van de Vlaamse Regering en haar administratie, en van de hogeronderwijsinstellingen. Het betreft hier noodregelgeving, de praktische problemen bij de organisatie van het afstandsonderwijs, sociale maatregelen, communicatie en de betrokkenheid van studenten.

In wat volgt, zal elk van deze punten worden toegelicht en zullen enkele concrete voorbeelden gegeven worden van de problemen en uitdagingen die studenten ondervinden. Als organisatie zijn we er ons van bewust dat we hiermee waarschijnlijk niet exhaustief zijn. We beschikken dan ook niet over de nodige capaciteit om deze crisis adequaat te kunnen opvangen. Nochtans zien we het als onze rol om de regelgever te kunnen informeren op basis van bevragingen bij studenten, liefst op een kwalitatieve en

kwantitatieve manier. Het lijkt ons namelijk cruciaal dat de regelgever beslissingen kan maken op basis van betrouwbare informatie.

We hopen dat de gegeven voorbeelden en de beschrijving van de huidige stand van zaken, de nood aan een daadkrachtig beleid en voldoende ondersteunende maatregelen voor studenten duidelijk maken. Om hiertoe een aanzet te geven, formuleren we dan ook adviezen ten aanzien van de overheid en de hogeronderwijsinstellingen.

2. Noodregelgeving: een nooddecreet en instellingseigen regelgeving

De Vlaamse hogeronderwijsinstellingen werken op dagelijkse basis binnen het kader van federale en Vlaamse regelgeving en de Codex Hoger Onderwijs, alsook binnen het kader gecreëerd door de eigen voorschriften. Voor studenten is veelal de instellingseigen reglementering (zoals het onderwijs- en examenreglement en de ECTS-fiches) van groot belang daar deze vaak heel concreet de onderwijsorganisatie beïnvloeden. De wettelijke en decretale regelgeving speelt in een minder aantal gevallen een belangrijke rol, zij het wel op cruciale vlakken (bijvoorbeeld de organisatie van de rechtsbescherming van de student).

Er zijn drie juridische aspecten die VVS onderscheid die mogelijks om een ingrijpen van de decreetgever vragen:

1. Afwijkingen van ECTS-fiches en andere instellingseigen regelgeving.
2. Het eind van het huidig academiejaar en de start van het volgend academiejaar.
3. De rechtsbescherming van de student.

2.1 Afwijkingen van ECTS-fiches en andere instellingseigen regelgeving

Art. II.202 van de Codex Hoger Onderwijs houdt in dat er wijzigingen van het type en de inhoud van het diplomacontract of het creditcontract tijdens het academiejaar mogelijk

---

zijn.¹ Deze wijzigingen kunnen doorgevoerd worden indien overeenstemming gevonden kan worden met de student of de studentenraad.

VVS erkent dat er in deze situatie van bepaalde vooropgestelde onderwijs- of evaluatiemethoden moet worden afgeweken. Het is immers niet in het voordeel van de student vast te houden aan onderwijs- of evaluatievormen die in de huidige situatie niet langer bruikbaar zijn. Het diploma- of creditcontract bevat echter ook andere bepalingen waarvan het ons niet opportuun lijkt daar op dit moment uitzonderingen op te voorzien (zoals het aantal examenkansen).

De vraag dient zich echter aan of een decreetswijziging nodig is om te kunnen inspelen op de noden die zich aandienen. Met het inroepen van overmacht - een argument dat niet betwist wordt - kunnen de meeste problemen wel worden opgevangen. **Het blijft daarbij wel van belang dat de inspraak van studenten blijft behouden, zeker op collectief niveau.**

De uitzondering die de hogescholen en universiteiten d.d. 26 maart 2020 vragen op dit artikel is, gelet op voorgaande, dan ook niet aanvaardbaar voor VVS. De uitzondering is te ruim omschreven, laat te veel ruimte voor onverantwoorde afwijkingen en schakelt daarenboven de inspraak van studenten op collectief (en individueel niveau) uit. De afgelopen twee weken hebben niet alle opleidingen en individuele docenten bewezen met een dergelijke verantwoordelijkheid om te kunnen gaan (cf. *infra*).

VVS acht een tussenoplossing wel mogelijk waarbij met instemming van de studentenraad of de studentengeleding op opleidingsniveau een afwijking kan worden voorzien. Op die manier ontstaat er een groter evenwicht tussen de flexibiliteit die de opleiding wordt geboden en de rechten waarover studenten beschikken.

Tenslotte wil VVS nog even kort maar krachtig benadrukken dat het belang van het betrekken van studentenvertegenwoordigers ook in deze tijden absoluut niet onderschat, vergeten of gestopt mag worden. Studentenvetegenwoordiging in Vlaanderen kent een rijke geschiedenis en valt terug op een nauwe en professionele band tussen instellingen en studenten. Ze is historisch gegroeid en heeft ondertussen ook een decretale basis. VVS roept dan ook op om gebruik te maken van deze professionaliteit. VVS is er volledig van overtuigd dat studentenvetegenwoordiging zodanig ingebed is in en verweven is met de beleidsorganen in de hogescholen en universiteiten dat er ook in deze bijzondere

---

¹ Art. II.202, §1: Tijdens het academiejaar zijn wijzigingen van het type en de inhoud van het contract mogelijk. Deze wijzigingen kunnen enkel worden doorgevoerd als overeenstemming wordt bereikt tussen het instellingsbestuur en de student. Ingeval van een modeltraject kan overleg gevoerd worden via de werking van de studentenraad.

§2 De instelling bepaalt in het onderwijs- en examenreglement onder welke voorwaarden en volgens welke modaliteiten wijzigingen mogelijk zijn.

---

omstandigheden op teruggevallen kan worden. Het lijkt ons belangrijk dat ook de instellingen dit erkennen.

2.2 Het einde van dit en de start van volgend academiejaar

Indien de maatregelen omtrent het coronavirus nog lang aanhouden, zou het kunnen dat studenten niet kunnen afstuderen of slagen voor bepaalde opleidingsonderdelen terwijl dat wel voorzien was. De start van het nieuwe academiejaar op ten laatste 1 oktober 2020 mag niet tot gevolg hebben dat studenten die in de omschreven omstandigheden verkeren niet kunnen afstuderen of slagen, zich opnieuw moeten inschrijven en dus inschrijvingsgeld betalen en/of leerkrediet moeten inzetten. **Een meer flexibele einddatum van het huidig academiejaar (en bijgevolg ook de startdatum van het komend academiejaar) zou wenselijk zijn om ook de nodige rechtszekerheid te voorzien.**

Indien dit buiten een decreetswijziging om opgevangen kan worden, dan volstaat dit natuurlijk ook. Het is dan wel belangrijk dat dit uitgeklaard is vooraleer de situatie zich voordoet zodat studenten op het moment zelf daarvan zo weinig mogelijk hinder ondervinden en duidelijkheid hebben over wat hun toestand is. Ook voor het proces van eventuele heroriëntering is het belangrijk dat dit uitgeklaard wordt.

2.3 De rechtsbescherming van de student

Wanneer de volgende examenperiodes het voor studenten nog steeds wordt afgeraden om op de campussen aanwezig te zijn, dan ontstaat de mogelijkheid dat zij bepaalde rechten niet meer zouden kunnen uitoefenen (zoals het inzagerecht voor examens). Het moet echter vermeden worden dat belangrijke rechten van de student (zoals het recht op een tweede examenkans) niet kunnen worden uitgeoefend.

Het inzagerecht is niet alleen belangrijk in het leerproces van studenten wanneer zij niet geslaagd zijn. Het inkijken van de examens is ook belangrijk voor studenten die eventueel overwegen om een beroep in te dienen tegen examenresultaten. Het is evenwel normaal dat afhankelijk van de omstandigheden het voor de hogeronderwijsinstellingen moeilijk wordt dit veilig en ordelijk te laten verlopen. Hetzelfde geldt trouwens voor het recht op feedback, dat uitermate belangrijk is.

Een mogelijkheid zou zijn examens te digitaliseren en studenten zo inzage te verschaffen. Dit kan echter op (juridische) bezwaren stuiten omtrent het auteursrecht van examinatoren. Een examiner zou zich kunnen beroepen op zijn of haar auteursrecht om geen gedigitaliseerde kopie van het examen te verspreiden (al bestaat hierover geen consensus in de rechtsleer en onder de onderwijsinstellingen).

Wanneer de termijn voor het indienen van een intern beroep - die decretaal is vastgelegd op zeven dagen - kan worden verlengd met bijvoorbeeld een week of twee weken, kan dit de hogescholen en universiteiten meer ademruimte geven om feedback- en inzagemomenten te organiseren. Wanneer dit pas gebeurt nadat de beroepstermijn verlopen is, kan dit immers nadelig uitdraaien voor de student. Dergelijke situaties moeten dus zeker vermeden worden.

Op basis van het voorgaande adviseert de Vlaamse Vereniging van Studenten daarom het volgende:

- Zorg ervoor dat een mogelijks nooddecreet de juiste balans weet te vinden tussen het installeren van de nodige flexibiliteit en het garanderen van de essentiële rechten van de student;
- Maak een afwijking van de einddatum van het huidig academiejaar en daarbij ook de startdatum van het komend academiejaar mogelijk;
- Perk het recht op een tweede examenkans niet in;
- Perk het recht op inzage van examens niet in;
- Stel deadlines voor beroepsprocedures uit tot wanneer studenten het recht hebben gehad hun examens in te kunnen kijken;
- Gebruik het reeds lang werkende, professionele en democratisch systeem van studentenparticipatie (dat werkt op basis van studentenraden) om te komen tot afwijkingen van ECTS-fiches en andere instellingseigen regelgeving;
- Zorg ervoor dat afwijkingen van ECTS-fiches gebeurt door middel van inspraak van studenten, zeker op collectief niveau;
- Maak de regelgeving zo consistent mogelijk zodat studenten op een gelijkwaardige manier behandeld worden;
- Zorg dat de student maximale rechtszekerheid heeft.

3. Praktische problemen bij de organisatie van het hoger onderwijs

De plotse overstap naar afstandsonderwijs is voor de meeste hogeronderwijsinstellingen een bijzonder grote stap geweest. De meeste initiatieven waren meestal beperkt qua omvang en zeker niet alle studenten en docenten zijn vertrouwd met het gebruik van alternatieve werkvormen. De inspanningen die hogescholen en universiteiten nemen om lesgevers en studenten hierin te ondersteunen, zijn daarom zeer welkom. In de meeste gevallen loopt dit - al dan niet na wat proberen - vlot. We merken ook dat studenten

hiervoor begrip kunnen opbrengen en de inspanningen van de instellingen en docenten appreciëren. Ook VVS wil de instellingen hier specifiek voor bedanken.

Het is echter geen geheim dat het Vlaamse hoger onderwijs op het vlak van digitalisering en online leren nog grote stappen te zetten heeft. Het mag dan ook niet verwonderen dat in een aantal opleidingen of bij individuele docenten dit misloopt. Er moet een onderscheid gemaakt worden tussen de situaties waarin dat gebeurt door onwil vanwege de docent en situaties waarin dit niet het geval is. **Het aantal gevallen van studenten die melden dat docenten geen inspanningen willen leveren of bewust richtlijnen rond afstandsonderwijs negeren, neemt toe. Die gevallen zijn uiteenlopend van aard.**

Hieronder vermelden we enkele situaties die ons gemeld zijn:

- Verschillende docenten in eenzelfde opleiding besluiten nu al om voor de rest van het semester over te schakelen op zelfstudie en geen andere onderwijsactiviteiten meer aan te bieden. Hierdoor komt het leerproces in het gedrang. Daarenboven doet de docent die door de instelling aangewezen is als eerste contactpunt (en bovendien voorzitter is van de opleiding) dit ook. Studenten voelen zich machteloos, weten niet waar ze nog terecht kunnen en vrezen ten eerste voor de examens.
- Er zijn opleidingen die ondertussen al twee weken nalaten om hun studenten in te lichten over de concrete maatregelen die zij zullen nemen voor de organisatie van stages, bachelorproeven, masterproeven... Dit zorgt ervoor dat studenten niet worden ingelicht over hoe de komende weken en maanden er zullen uitzien. In diezelfde instellingen of opleidingen is het vaak ook niet duidelijk wie het aanspreekpunt is voor studenten. Ondertussen bevinden studenten zich wel in onzekerheid over het verdere verloop van het semester en eventuele evaluaties die gepland waren, deadlines en andere onderwijsactiviteiten. Stages, bachelor- en masterproeven ... kunnen hierdoor vastlopen of zelfs slecht aflopen. De centrale instellingsbesturen lijken niet gepast te reageren op deze situaties terwijl de lesweken ondertussen wel vorderen.
- Studenten melden ons gevallen waarin docenten overstappen op afstandsonderwijs en daarbij ook bijkomende taken en opdrachten voorzien die niet waren gepland. Dit verhoogt de werklast voor studenten aanzienlijk terwijl het de bedoeling moet zijn dat het onderwijs zoveel als mogelijk in normale omstandigheden plaatsvindt. Studenten verliezen hierdoor het overzicht en komen in de problemen. Dit is des te meer het geval wanneer zij niet in optimale omstandigheden kunnen studeren.

- Veel docenten schakelen over naar online lessen. De meesten van hen voorzien ook lesopnames zodat studenten flexibel het onderwijs kunnen volgen. Dit is conform de richtlijnen van de meeste instellingen. Niet alle docenten willen die richtlijnen echter naleven en beperken zich bijvoorbeeld tot livestreamen van lessen. Studenten die niet over een internetverbinding of een laptop beschikken, kunnen dan de lessen niet volgen of later inhalen. De omvang van die groep studenten is niet bekend, maar een eerste navraag bij de studentenraden toont wel aan dat die groep er zeker is.

Die situatie doet zich ook voor bij studenten die wel over de nodige infrastructuur beschikken. Wanneer ook ouders en/of andere gezinsleden thuiswerken, kan de internetverbinding niet voldoende sterk zijn om alles live te volgen. Er doen zich zelfs situaties voor waarbij de docent studenten niet meer toelaat tot de online les wanneer de student niet van bij de start aanwezig was of de student niet meer laat aansluiten wanneer de internetverbinding verbroken wordt tijdens de les.

Dit zijn slechts enkele van de voorbeelden die ons bereiken. **Dit soort situaties zijn voor de Vlaamse Vereniging van Studenten in deze omstandigheden onaanvaardbaar. Het is jammer te moeten vaststellen dat een aantal docenten zich niet wenst aan te passen aan de situatie.** We vragen dan ook ten eerste de instellingsbesturen sterk toezien op het naleven van de richtlijnen voor de organisatie van het afstandsonderwijs. Instellingen dragen hierin een grote verantwoordelijkheid naar hun studenten toe en lijken deze niet steeds op te nemen. Structuur (en dus uniformiteit van de aanpak binnen een opleiding) is voor studenten op dit moment van groot belang zodat zij zich kunnen focussen op het leerproces en zich niet moeten bekommeren om praktische aspecten.

Ten tweede vragen we dat in alle instellingen een of meerdere toegankelijke aanspreekpunten worden ingesteld die klachten van studenten kunnen opvangen en behandelen op een gepaste manier. Om dit te doen slagen is het evenwel belangrijk dat gecommuniceerd wordt wie die aanspreekpunten zijn en dat uitdrukkelijk gesteld wordt dat studenten ook bij hen terecht kunnen met klachten, vragen en problemen over het onderwijs.

Ten slotte is het ook belangrijk dat instellingen actief aandacht besteden aan studenten in moeilijke situaties die niet kunnen deelnemen aan het afstandsonderwijs en daardoor uit de boot (dreigen te) vallen. Dit is een zeer kwetsbare groep op dit moment.

Op basis van het voorgaande adviseert de Vlaamse Vereniging van Studenten daarom het volgende:

- Zie als instellingsbestuur sterker toe op het naleven van de concrete richtlijnen voor de organisatie van het afstandsonderwijs;
- Stel in iedere instelling een of meerdere toegankelijke aanspreekpunten aan die de klachten van studenten kunnen opvolgen en zo op een gepaste en professionele manier kunnen behandelen;
- Communiceer duidelijk over het bestaan van aanspreekpunten en maak duidelijk dat studenten bij hen terecht kunnen met klachten, vragen en problemen over de organisatie en de kwaliteit het onderwijs;
- Hou rekening met en besteed actief aandacht aan studenten in moeilijke situaties, studenten uit kansengroepen, werkstudenten en anderen die niet gemakkelijk kunnen deelnemen aan het afstandsonderwijs;
- Zorg ervoor dat het afstandsonderwijs niet vervalt in een vorm van zelfstudie en vermijd een verhoging van de werklast;
- Voorzie oplossingen voor studenten die thuis geen toegang hebben tot internet/apparatuur (en dus ook niet tot digitale bronnen of databanken) zonder dat de student zelf hiervoor kosten moet maken.

4. Jobstudenten en sociale voorzieningen

De directe en indirecte studiekosten en de leefkosten van kotstudenten die geen recht hebben op een beurs, bedragen jaarlijks zo'n 14.000 euro.² Voor niet-kotstudenten is dat zo'n 9.000 euro.³ Dat is een serieus bedrag, waarvoor heel wat studenten zelf instaan. Dat doen ze veelal door het uitoefenen van een studentenjob. Zo gebruikt bijna één student op vier de inkomsten van zijn studentenjob om de kosten van de studies (mee) te betalen.⁴ Omwille van de huidige crisis bevinden heel wat studenten zich echter zonder deze inkomsten.

Dat betekent niet alleen dat studenten hun inkomsten zien wegvallen maar dat zij ondertussen wel vaste kosten moeten blijven betalen. De grootste en belangrijkste kost is er voor de kotstudenten, die gemakkelijk 350 euro per maand voor hun kot betalen.⁵ Daarenboven is door het afstandsonderwijs voor vele studenten hun kot niet meer noodzakelijk voor de rest van het academiejaar terwijl zij wel gebonden zijn door hun huurovereenkomst.

---

² Het Laatste Nieuws, Kotstudent kost bijna 14.000 euro (en dat is fors meer dan student die thuis blijft wonen), 9 september 2019

³ Ibid. 2

⁴ Randstad, [Studenten aan het werk](#), 2017.

⁵ Ibid. 2

Terwijl werknemers in loondienst door de sociale zekerheid beschermd worden, is dergelijke bescherming helaas niet voorzien voor studenten. Ze hebben de komende weken geen inkomen en lopen daardoor het risico in financiële onzekerheid te vervallen of hun toch al preciaire levensomstandigheden te verslechteren. Daarnaast worden studenten nu ook geconfronteerd met huurkosten voor een kot dat zij niet meer kunnen gebruiken.

VVS ontving meerdere getuigenissen van studenten die in de problemen zullen komen hierdoor en die niet kunnen terugvallen op een opvangnet. De extra werklast die het afstandsonderwijs met zich brengt voor studenten, verhindert ook dat studenten op zoek gaan naar een andere studentenjob om de periode te kunnen overbruggen. Ook op lange termijn kunnen de gevolgen groot zijn en de situaties zijn ernstig: studenten die moeten sparen om op Erasmus te kunnen gaan en dat niet meer kunnen, studenten die huurachterstand oplopen of zelfs niet meer ten volle in hun basisbehoeften kunnen voorzien ...

Hoewel de sociale diensten van de hogescholen en universiteiten een deel van de problemen kunnen opvangen, is de (financiële) ondersteuning die zij kunnen bieden vaak beperkt. Om die reden vraagt VVS in de eerste plaats de instellingen om na te gaan of zij waar nodig extra middelen kunnen vrijmaken om studenten in deze moeilijke situatie te ondersteunen en soms rigide regels zoals het beperken van het maximale bedrag dat zij lenen aan studenten, te lossen. VVS verwacht ook dat de instellingen die zelf kamers verhuren het goede voorbeeld zullen geven en niet zullen verwachten dat studenten huur betalen voor een kamer die zij niet meer kunnen gebruiken - zeker wanneer de instelling zelf het gebruik hiervan verbiedt.

Ook voor de overheid is hier echter een opdracht weggelegd die net zoals bedrijven en personen die technisch werkloos worden, studenten financieel kan ondersteunen. De inrichting van een steunfonds kan hierbij een grote hulp vormen voor studenten die in slechte omstandigheden dreigen terecht te komen. Daarnaast moet worden uitgeklaard welke oplossingen geboden kunnen worden voor studenten die geconfronteerd worden met een huur voor een kot (op de privémarkt) dat zij niet kunnen gebruiken.

Op basis van het voorgaande adviseert de Vlaamse Vereniging van Studenten daarom het volgende:

- Voorzie als overheid de mogelijkheid om een bijkomende opdracht te voorzien voor de dienst studentenvoorzieningen van de hoger onderwijsinstellingen waarbij de bijkomende opdracht erin bestaat om de kosten op te vangen die door (de studentenvoorzieningen van de) instelling en student geleden zijn omwille van de corona-crisis;

- Geef als instelling het goede voorbeeld door bij studenten aan schuldaflossing te doen of door aan kwijtschelding van schulden te doen;
- Maak als instelling de nodige extra financiële middelen vrij om studenten die in een moeilijke financiële situatie zitten te ondersteunen;
- Voorzie de mogelijkheid voor studenten die een lening (op korte of lange termijn) hadden lopen, uitstel van betaling te geven of maandelijks minder af te lossen dan initieel voorzien;
- Vraag als instelling geen huur meer voor kamers waar het gebruik van de kamer door de instelling verboden werd;
- Ga als overheid na op welke manier oplossingen kunnen geboden worden voor studenten die geconfronteerd worden met een huur voor een kot (op de privémarkt) die zij niet kunnen gebruiken;
- Richt als overheid een noodfonds in voor studenten die als jobstudent aan de slag waren en door de Corona-crisis een inkomensverlies lijdend.

5. Communicatie naar studenten

Eenduidige, duidelijke en specifieke communicatie is in een crisis cruciaal. **Om de rust te bewaren, paniek te vermijden en vooral zekerheid te voorzien is het dus belangrijk dat communicatie een van de prioriteiten vormt van de hogescholen en universiteiten op dit moment.** Hierbij moet een onderscheid gemaakt worden wanneer en hoe de instellingen communiceren enerzijds en waarover zij communiceren anderzijds.

Uit een navraag bij de studentenraden blijkt dat er grote verschillen bestaan in de kwaliteit, de kwantiteit en de wijze waarop instellingen communiceren naar hun studenten. De meerderheid van de studentenraden is uitgesproken ontevreden over de communicatie. De grootste frustratie is dat studenten de concrete vertaling missen van instellingsbrede maatregelen naar de concrete gevolgen voor hun opleiding op het vlak van deadlines, stages, bachelor- en masterproeven, examens... Een aantal studenten geeft zelfs aan nog geen communicatie van de eigen opleiding ontvangen te hebben en dus al twee weken te wachten op zekerheid en duidelijkheid voor de weken en maanden die komen.

Om de communicatie in aankomende periode te optimaliseren is het noodzakelijk dat instellingen vooreerst grondig nadenken over hun communicatie zodat tegenstrijdige berichten vermeden worden, later niet op beslissingen moet worden teruggekomen... waardoor meer verwarring ontstaat dan helderheid. Het kan daarbij zeker helpen om

tussen de instellingen af te stemmen wanneer zal gecommuniceerd worden zodat paniek en vragen bij studenten van andere instellingen vermeden kunnen worden.

Verder moet er vermeden worden dat algemene communicatie meer verwarring zaait onder de studenten voor wie die bedoeld is of net onder studenten die nog niet aangesproken werden door hun instelling. Het verspreiden van dezelfde informatie is op een bepaald aantal vlakken (bijvoorbeeld het al dan niet laten plaatsvinden van examens) daarom cruciaal.

Een laatste stap die nog vaak vergeten wordt is de concrete vertaling van de instellingsbrede informatie naar concrete informatie voor de opleidingen zelf. Als dit niet gebeurt, verliest alle voorgaande informatie haar nut aangezien studenten die dan niet kunnen gebruiken. Informatie over deadlines, stages, eindwerken, practica, faciliteiten die de opleiding zelf aanbiedt ... moeten ook op dat niveau naar de betrokken studenten gecommuniceerd worden.

Tenslotte kan het bijzonder nuttig zijn om wanneer informatie nog niet beschikbaar is (of waarbij het nog enige tijd vraagt om maatregelen uit te werken) aan de studenten te laten weten dat dit het geval is. Aankondigen dat meer informatie zal volgen valt op dit moment te verkiezen boven non-communicatie. Dat wil niet zeggen dat iedere dag opnieuw moet gecommuniceerd worden maar studenten hebben wel recht om op de hoogte gehouden te worden.

Op basis van het voorgaande adviseert de Vlaamse Vereniging van Studenten daarom het volgende:

- Uniformiseer de meest essentiële informatie die voor alle instellingen of voor alle studenten geldt - bijvoorbeeld het feit dat examens zullen doorgaan in juni wanneer mogelijk - op Vlaams niveau en stem dat met de overheid en VVS rond. VVS is klaar om snel te kunnen reageren wanneer dat nodig is;
- Laat informatie die geen impact zal hebben op studenten buiten de instelling, uitvoeren door de instelling zelf;
- Stem voor instellingsgebonden communicatie af met studentenraden (cf. *infra*);
- Zorg ervoor dat opleidingen de instellingsbrede informatie naar concrete informatie voor de opleidingen vertalen;
- Communiceer liever dat informatie nog volgt dan gewoon niets te communiceren indien bepaalde informatie nog niet beschikbaar of nog onvolledig is.

6. Betrekken van studenten(vertegenwoordigers) in beslissingen

Zowel universiteiten als hogescholen nemen beslissingen die verstrekkende gevolgen hebben voor de 250.000 studenten in Vlaanderen en Brussel. Dat blijkt onder andere uit de zaken die hierboven werden vermeld. De genomen beslissingen treffen studenten vaak in het hart van hun studentenleven. De beslissingen handelen over het recht op een tweede examenkans, hun kot, hun stages...

Net omdat de maatregelen die genomen worden zo een grote impact hebben op studenten zelf, is het daarom uiterst belangrijk dat studenten blijvend betrokken worden bij de uitwerking ervan. Op dit moment schuiven zowat alle hogeronderwijsinstellingen de participatierechten van studenten aan de kant. Eenzelfde situatie doet zich voor op Vlaams niveau waar de Vlaamse Vereniging van Studenten haar rol als koepelorganisatie niet optimaal kan opnemen door een gebrek aan transparantie binnen VLIR en VLHORA. Zo werden verschillende vergaderingen georganiseerd zonder de aanwezigheid van studentenvertegenwoordigers.

De Vlaamse Vereniging van Studenten hoort vanuit bijna alle studentenraden dat studenten(vertegenwoordigers) quasi geen enkele mogelijkheid meer krijgen om te wegen op het beleid en de beslissingen die daaraan gekoppeld zijn. Deze situatie moet dringend hersteld worden. Studenten erkennen dat niet alle formaliteiten in deze omstandigheden kunnen worden nageleefd maar verwachten wel betrokken te worden.

Een grotere betrokkenheid van studenten zal er ook toe leiden dat problemen sneller boven water zullen komen zodat vlot en gepast kan gereageerd worden op de situaties die zich voordoen. Op dit moment is het nog te weinig geweten wat de gevolgen zullen zijn voor studenten van de maatregelen die de instellingen nu nemen. Dat ondertussen voor veel studenten er nog steeds meer onduidelijkheid heerst dan zekerheid over het verdere verloop van het semester of zelfs nog maar de onderwijsactiviteiten op zich, voedt het onbegrip en de frustratie. Het wordt dan ook hoog tijd dat structureel wordt gezocht naar oplossingen voor de bestaande problemen en de aankomende uitdagingen en dat daarbij iedereen wordt meegenomen.

Op basis van het voorgaande adviseert de Vlaamse Vereniging van Studenten daarom het volgende:

- Betrek onmiddellijk terug studentenvertegenwoordigers bij alle beslissingen die een impact hebben op alle studenten, zoals dat in het verleden altijd al het geval was en decretaal ook werd vastgelegd;

- Houd rekening met het feit dat de participatie van studentenvertegenwoordigers meer inhoudt dan enkel maar het informeren van de beslissingen die genomen zullen worden;
- Beslis de bijzondere regels, die uit een eventueel nooddecreet zullen voortvloeien, op voorhand en samen met de vertegenwoordigers van de studenten;
- Betrek de studentenvertegenwoordigers zo maximaal mogelijk op ieder niveau, van het Vlaams niveau (waar de betrokkenheid bij het totstandkoming van het idee voor een nooddecreet onbestaande was) tot het opleidingsniveau (waar momenteel heel wat klachten zijn over het feit dat de communicatie volledig gestopt is).

7. Besluit

De Vlaamse Vereniging van Studenten begrijpt dat de huidige crisis van zowel universiteiten als hogescholen bijzondere inspanningen vraagt die het stressniveau en het democratisch gehalte van de hogeronderwijsinstellingen testen. Er is dan ook zeer veel appreciatie voor de maatregelen die al genomen werden. Toch zijn zeker niet alle problemen opgelost en het is daarom belangrijk een bijkomende inspanning te leveren zodat niemand uit de boot valt.

In dit alles vraagt de Vlaamse Vereniging van Studenten om blijvend rekening te houden met de rechten van de student. Rechten die in de voorbije jaren zijn opgebouwd kunnen niet zomaar afgevoerd worden omwille van tijdsdruk en praktische bezwaren. Enkel zo kan de student in Vlaanderen en Brussel op een rechtszekere manier zijn of haar studies voortzetten of afronden. We hopen dat zowel instellingen als de overheid rekening houden met de aanbevelingen in deze tekst en de rechten van studenten en hun vertegenwoordigers respecteert. De studenten in Vlaanderen en Brussel rekenen daarvoor op jullie.